

BENCE BETTINA

Szécsi Noémi Memento mori című fotókiállítása

Összefoglalás ♦ *Szécsi Noémi projektje a halál fogalmát járja körül: azzal foglalkozik, hogy miért tagadjuk ennyire és értelmezzük negatív módon az elmúlás gondolatát, a veszteség megtapasztalását és feldolgozását. A vallás gyengülése, az orvostudomány fejlődése és populáris kultúra mind hatással voltak az ember és halál viszonyára, ezért is alakulhatott ki ez a magatartás. Viszont más módon értelmezve a halál ad értelmet földi létezésünknek. A fotográfus Memento mori című munkájának központjában a halál iparágát kiszolgáló dolgozók állnak. Ők munkájuk során minden nap találkoznak ezzel a fogalommal, amelyben egyszerre van jelen a témával járó komolyság és az abszurd humor. Ez az ambivalens hangulat mutatkozik meg a sorozatban is.*

Kulcsszavak: fotókiállítás, kortárs művészet, urnagyár, koporsógyár, sírásó verseny

Memento mori photo exhibition by Noémi Szécsi

Summary ♦ *Noémi Szécsi's project revolves around the concept of death: it focuses on why we deny so much and interpret the idea of passing, experiencing and processing loss in a negative way. The weakening of religion, the development of medicine, and pop culture have all influenced the relationship between man and death, these may be the formative causes of this behaviour. On the other hand, however, death gives meaning to our earthly existence. At the heart of Noémi Szécsi's work, Memento mori, there are the workers of the death industry. They encounter this concept every day in the course of their work, in which the seriousness of the subject and absurd humour are present at the same time. This ambivalent mood is also reflected in the photo series.*

Keywords: photo exhibition, contemporary art, urn factory, coffin factory, grave-digging competition

A fotókiállítás 2020. október 9 és 11 között volt látható az **art quarter budapest**¹ egyik projektterében. A tárlat a **Fiatalfotóművészek Stúdiója**² által kiírt harmadik Átlátás tehetséggondozó projekt és kiállítás-sorozat keretein belül valósulhatott meg. A program célja, hogy professzionális bemutatkozási lehetőséget biztosítson a résztvevő Stúdió-tagoknak valamint a kiválasztott kurátoroknak. Az első Átlátás 2011-ben született meg Oltai Kata és Nánási László ötletéből, majd 2013-2014-ben folytatódott Barta Edit és Trembeczki Péter gondozásában. A kiállító művész Szécsi Noémi fotográfus volt, jelenleg a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem mester szakán tanul, a kurátor pedig Bence Bettina, aki a Magyar Képzőművészeti Egyetem elméleti képzésén vesz részt.

Szécsi Noémi az elmúlt néhány évben sokat foglalkozott a halál fogalmával és annak iparával, valamint azzal, hogy az emberek hogyan élnek meg szeretteik vagy saját jövőbeli halálukat. Vizsgálta a halál vizuális megjelenését filmekben, hiszen a populáris kultúrában szinte mindenhol jelen van az elmúlás. Több száz halált láttunk már képernyőn keresztül, miközben a való életben lehet, hogy még egyet sem. Magyarországon is – akár a többi nyugati kultúrában – az emberek haláhtagadó társadalomban élnek.

¹www.aqb.hu/fooldal

²www.ffs.hu/

Szécsi viszonya a halálhoz nem a félelemről szól, hanem annak elfogadásáról, ezáltal az utóbbi években egyre izgalmasabb és misztikusabb módon értelmezi és dolgozza fel az elmúlást. Számára túlságosan is érdekes téma, hogy csak a félelemre összpontosítson. Szécsi Noémi *Julian Barnes: Nothing to be afraid of* című könyvére hivatkozik, melyben a szerző úgy fogalmaz, hogy „a halál ad értelmet az életnek”. Ez nagyon röviden, tömören és világosan összefoglalja azt az ambivalens érzést, ahogy a művész gondol a témára - “hiszen a halál motivációt ad, a teljes elmúlástól való félelem arra készíti az embereket, hogy beteljesítsék vágyaikat. Szerintem ennél ösztönzőbb erő nincsen, ezért is egyfajta csodálattal viszonyulok a halálhoz “ - mondja Noémi.

A bemutatott anyagot megelőző fotósorozat **“ashes to ashes”** címmel szintén kapcsolódik a témához. Így ír Noémi a munkájáról: “Egy cikkgyűjtés során találtam rá egy írásra³, ami a temetkezési helyek fogyását hangsúlyozza. A szerző kutatásai alapján 30 év múlva nem lesz már elég parcella, így az egyik alternatíva a hamvasztás, amivel helyet lehet spórolni. Mivel a halál témáját elég gazdagnak és kimerítetlennek találtam, így felkerestem az egyetlen Budapesten működő krematóriumot. Nem tudtam, mire számítsak első látogatásom során, viszont ami azonnal feltűnt, az az édeskés szag a levegőben, amiről később megtudtam, hogy az égetés velejárója. Már ez is nagyon szokatlan volt számomra, hogy egy édes illat párosul a halállal és leginkább a test teljes hamuvá égetésével. A másik dolog, ami igazán megfogott, az ott dolgozók higgadt, tárgyilagos magatartása volt. Ugyanakkor mégis tisztelettel bántak a halottakkal. Ezt a hozzáállást akartam én is a képeimen vizontlátni, ugyanolyan tisztelettel szerettem volna elkészíteni az anyagomat, mint ahogyan az ott dolgozók végzik a munkájukat. Emellett kerestem az abszurd, fura helyzeteket is, mint a protézisek tárolása egy faládban, vagy egy talicska, benne egy nagy növényvel a hűtők mellett. A protézisekkel való találkozásom pedig elindított egy teljesen új úton. Azért találtam érdekesnek ezeket, mert lényegében az egyetlen tárgyi bizonyítékai az elhunyt testének, létezésének. Belegondoltam, hogy amit régen azért operáltak az emberekbe, hogy megkönnyítsék, fájdalommentessé tegye ez életüket, így haláluk után ezek a vastárgyak funkciójukat veszítették és egy faládban hevernek. Ezeknek a képeknek az elkészítésénél egy másik alkotói szerepet akartam kipróbálni, nem pusztán megfigyelőként akartam elkészíteni a képeket, hanem én akartam létrehozni az adott helyzeteket, tárgyakat. Így jött az ötlet, hogy ezt a funkcióvesztettséget megragadva különböző anyagkísérletekkel megpróbálom “beoperálni” a protéziseket.”

³https://amp.theguardian.com/cities/2015/jan/21/death-in-the-city-what-happens-cemeteries-full-cost-dying?fbclid=IwAR1ImdAgm7IP4Dj4u_jxmDCD9PIYwnpcIcJHPAUu_snmGsZKb5CB3cbAD0

Ezt a sorozatot követte Noémi **“Memento Mori”** című munkája, amelynek középpontjában már a halál iparágát kiszolgáló dolgozók állnak.

“Arra voltam kíváncsi, hogy egy olyan embernek, akinek a munkája része a halállal való mindennapos találkozás, milyen a viszonya saját és szerettei halálával? Milyen nyomot hagynak a munkások a gyáron, és milyen hatással van ez a munka fizikailag és mentálisan a dolgozókra? Azért is tartottam érdekesnek ezeket az embereket, mivel kivételt képeznek. Nincs esélyük, hogy ők is haláhtagadásban éljenek. Koporsógyárba, urnagyárba látogattam el, valamint két sírásóval dolgoztam együtt a projekt elkészítése során. A hónapok során jobban megismertem őket és groteszk kettősséget fedeztem fel a munkások és munkájuk között. Egyszerre van jelen a témával járó komolyság és az abszurd humor. Ez az ambivalens hangulat szolgál a sorozatom alapjaként. “

A krematóriumi fotósorozat néma, objektív megközelítésével ellentétben ebben az anyagban érezhető a fotós személyisége is, azonban ugyanolyan tisztelettel nyúl a halál témájához minden munkájában.

A kiállításon installatív módon kerültek bemutatásra a fotók, hogy a fizikai térben is közelebb érezzék magukhoz a látogatók a képeket és egyben a témát is. A gyermekkoporsós képre utalva behoztunk a kiállítótérbe mi magunk is egy raklap-emelő „békát”, illetve a gerendák a képek kereteiben és teremben is visszaköszöttek. Két lightboxot helyeztük még el, ezekbe az objekteteket ábrázoló szimbolikus fotók kerültek, amelyek a földön állva sírköveket idéztek meg.

A helyszín választásánál is tudatosan figyelembe vettük, hogy a centrumon kívül, ipari környezetbe ágyazva rendezzük meg a kiállítást. Az art quarter budapest ebből a szempontból is ideálisnak bizonyult: épülete az 1800-as évektől sörfőzdeként működött, ez az ipari közeg hozzáadott a koncepció teljességéhez.

Dr. Hegedűs Katalin beszéde a kiállítás megnyitó eseményén jól kiegészítette a témát további rétegekkel mélyítve azt. Néhány részletet idézve a beszédből: “Memento mori” – „Emlékezz a halálra”, egy középkori jelmondat volt. Azt fejezte ki, hogy a jelen életünket, amely az örök életbe való átmenet volt a hit szerint, a halál teszi értékessé, arra fel kell készülni. Az életet csupán átmenetnek tartották. Mi viszont úgy viselkedünk, mintha örökké élnénk. Nem csak hogy nem gondolunk a halálra, nem készülünk rá, hanem borzadunk tőle és lehetőség szerint a haldoklót és a gyászolót is elkerüljük, mert ők is a halálra emlékeztetnek bennünket.

A Tv-ben valamiért elterjedt, hogy csak emelkedetten, öblös hangon, feketébe öltözve lehet beszélni a halálról. Halottak napja környékén annyiszor esik szó arról, hogy „méltóságban ünnepelünk”, hogy már a könnyünkön jön ki. Az, hogy vicceljünk a halállal, vagy hogy bemutassuk olyan aspektusát is, ami különös, ami az emberi szem előtt rejtve marad, az nem szokás. Néhány éve jelentkezett egy magyar filmsorozattal a Spektrum „Tabukról tabuk nélkül” címen. Ennek első két epizódja szól a halálról és a gyászról. Megismerkedünk többek között a boncolás, a halott-öltöztetés, a krematórium rejtelmével, és olyan emberekkel, akik ezzel foglalkoznak. Tabudöntő film.

Tabudöntő ez a fotókiállítás is. Itt is megismerkedhetünk a halál-ipar dolgozóival, akik sokkal természetesebben állnak ezekhez a kérdésekhez, mint mi. És ha nem is fekszik bele a koporsókészítő a koporsóba, hogy kipróbálja (legalábbis a kiállított képek között ez nem szerepel), de a pizza felvágására jó a koporsó, mintha asztal lenne. Noémi igazán tehetséges fiatal művész, aki már gyerekkora óta – családi hatásra - természetesebben áll ehhez a témához, mint a többség.

Igazán elégedettek vagyunk azzal, ahogy ez a kiállítás végül megvalósult. Volt bennünk egy kis félelem is azzal kapcsolatban, hogy a közönség miként fog reagálni a témafelvetésre. Reméltük, hogy nem szakítunk fel sebeket esetleg olyan látogatóban, akinek nemrég hunyt el közeli hozzátartozója. Nem állt szándékunkban kifigurázni az halált, illetve nem figyelembe venni ennek fájdalmas érzelmi oldalát. Személy szerint nekem kihívás volt az elmúlás fogalmával való munka, mert nem tudom személyes élményhez kötni, nem tapasztaltam még meg, hogy milyen elveszíteni valakit. Fontosnak tartjuk, hogy ez a téma bekerüljön a mindennapi diskurzusba. Sokszor egy kiállításnak éppen ez lenne a lényege, hogy elindítsa a párbeszédet és egy ilyen tabu-témánál fontos lenne, hogy minél többet beszéljünk róla.

Bence Bettina

Kurátor és művészeti szervező

betiinabence@gmail.com